

Návrh
znaku a vlajky
pro obec

DUŠEJOV

autor:
Mgr. Jan Tejkal
tel.+420602953832
e-pošta: j.tejkal@volny.cz
<http://heraldika.webnode.cz/>

Tvorba nových obecních (městských) symbolů:

Podle platné právní úpravy mohou obce a města disponovat vlastními obecními (městskými) symboly, to znamená znakem a vlajkou (praporem). Pokud obec (městys, město) nemá historický, řádně udělený, či tzv. vydržený znak či vlajku, má právo požádat prostřednictvím Podvýboru pro heraldiku a vexilologii Předsedu Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky o udělení symbolu (resp. symbolů).

Při vytváření nových obecních symbolů je přitom nutno dbát především více či méně pevně stanovených zásad heraldické a vexilologické disciplíny a dále respektovat těsný významový vztah znaku a vlajky obce k lokalitě, jíž mají reprezentovat.

Existuje několik základních tématických okruhů, jimiž se tvorba nového znaku a vlajky může inspirovat. V první řadě se jedná o vytvoření tzv. mluvícího znamení, jehož předností je transparentnost a široká srozumitelnost symbolů, nebo o navázání na historické pečetní či razítkové symboly obce, které do značné míry stanoví obsah nových symbolů a jež je vhodné zejména proto, že zachovává kontinuitu původních předheraldických a nových heraldických a vexilologických symbolů obce.

Nelze-li adekvátně aplikovat princip mluvícího znamení, nebo není-li možno nalézt otisk pečeti či razítka, případně je-li pečetní obraz nevhodný - například vzhledem k jeho heraldicky neúnosné složitosti - k přepisu do znaku a vlajky obce, připadá v úvahu alternativní komplex námětových regionů - například symbolické vyjádření místního světce jakožto patrona obce, odkaz na význačné události nebo pověsti a mýty v dějinách obce, připomenutí erbovních motivů někdejších feudálních majitelů obce či příslušného panství, poukaz na specifické historické či současné řemeslné a jiné pracovní aktivity obyvatel obce, nebo vykreslení určitého relevantního přírodního motivu krajiny, do níž je obec zasazena, atd.atp..

Vlajka (prapor) obce nebo města by měla odpovídat podobě či symbolice obecního (městského) znaku.

Jednou z možností, jíž naplňují (a zejména v minulosti naplňovaly) především městské lokality a lokality s historickými právy města či městečka, je geometricky koncipovaná vlajka ve formě kombinace horizontálních či vertikálních pruhů a případně dalších geometrických obrazců, barevně odvozených z tinktur (tj. barev a kovů) znaku, doplněných fakultativně o některé relevantní znakové figury pro zdůraznění neopakovatelnosti každé vlajky.

Často - a zejména u lokalit bez městského statutu, kde vzniká vlajka současně se znakem – se přistupuje rovněž k tzv. opakování znaku, což znamená, že vlajka obce má stejnou či velmi podobnou figurální kompozici jako obecní znak.

Znak obce:

Obec Dušejov disponovala v období před konstitucí obecního zřízení v polovině XIX.století vlastním pečetním typářem s obrazovým obsahem.

Pečeť dokládá relativně dobře zachovalý otisk do červeného vosku na papírový podklad v Eichlerově topografické sbírce v archivních fondech Archivu Národního muzea v Praze a několik nezřetelných otisků černou barvou na kartonový podklad v Indikačních skizzách Stablního katastru v archivních fondech Národního archivu v Praze.

Překreslení pečeti pak lze spatřit ve sbírce komunálních znaků, pečeti a razítek Karla Lišky (vydané rovněž knižně v nakladatelství PhDr.Ivo Sperát v Brně v roce 2012 pod názvem „Sbírka komunálních znaků, pečeti a razítek, Svazek 1: Pečeti a razítka obcí Čech, Moravy a Slezska“).

Podle uvedených otisků, jakož i překreslení pečeti, se ukazuje, že pečeť obce měla kruhový tvar a obsahovala linkou oddělený německý opis „GEMEIN . DVESCHAV“ a v pečetním poli vyobrazení barokního oválného, dekorativně rámovaného heraldického štítu, tzv. kartuše, se třemi stromy vyrůstajícími z mírného návrší.

Z hlediska symboliky se jedná o velmi pěkný pečetní obraz vyjadřující základní geografické i historické charakteristiky obce, tzn. její polohu v kopcovitě zvlněné a zalesněné krajině Vysočiny, resp. Křemešnické vrchoviny, a její založení při kolonizaci česko-moravského pomezí hvozdu, nejspíše v polovině XIII.století.

Dušejov byl před konstitucí obecního zřízení součástí panství Větrný Jeníkov, jehož některé obce měly své vlastní pečeti. V případě Dušejova se přitom nejedná o běžné pečetní znamení s obrazem umístěným volně bez znakového štítu v pečetním poli, nýbrž o pečeť, která má parametry symbolů, které se někdy označují jako tzv. vesnické znaky, když figury v jejím poli zobrazené jsou umístěny do znakového štítu.

Návrh znaku a vlajky obce proto vychází v maximální možné míře z doložené historické pečeti obce s vesnickým znakem, přičemž v takové případě platí, že - i když samotný heraldický znak Dušejova vzniká v roce 2015, symbol v něm obsažený – tedy trojice stromů - pochází pravděpodobně již z XVIII.století a spolehlivě je doložen otisky v první polovině XIX.století.

Všechny varianty (1-11) návrhu znaku tak tedy obsahují figurální motiv trojice stromů. Vzhledem k tomu, že z otisku pečetního obrazu nevyplývá jednoznačně, zdali se jedná o stromy či keře listnaté, nebo stromy jehličnaté, počítá návrh znaku v různých variantních řešeních buď s trojicí stromů listnatých, nebo s jedním listnatým stromem mezi dvěma jehličnatými.

Konkrétně jsou jehličnaté stromy popsány jako smrky a listnaté jako lípy. Smrk nebo jedle totiž představují základní druhy jehličnatých stromů v heraldice a lípa zase odkazuje na památnou Dušejovskou lípu, která jako typický „rodový strom“ vykresluje Dušejov jako obec s tradicí, v níž má řada místních rodů své letité kořeny.

Při jednoduché koncepci znaku se třemi stromy je zapotřebí zvláště dbát heraldického pravidla o nezaměnitelnosti znaku, a proto jsou stromy v návrhu znaku doplněny variantně vždy některými dalšími doplňkovými figurami, například heraldickou (tj. geometrickým dělením štítu konstituovanou) figurou obloukového zúženého břevna, které představuje heraldizaci motivu návrší, vyjádření historických stezek a odkaz na „trojdílný erb“ Trčků z Lípy, k jejichž panství Větrný Jeníkov od XV.století ves patřila, nebo obecnou (tj. z reality odvozenou, avšak graficky adekvátně stylizovanou) figurou položeného nože coby atributu sv.Bartoloměje, patrona dušejovského farního kostela jakožto historické dominanty obce, přičemž alternativním, méně expresivním znázorněním světce je rovněž figura z dolního okraje štítu vyrůstajícího latinského kříže, jež současně upomíná také na nejstarší historii obce v souvislosti s kolonizací kraje na panství želivského kláštera.

Barevné řešení návrhu znaku obce:

Při realizaci návrhu znaku lze postupovat tak, že se jednotlivé varianty návrhu znaku od sebe liší kromě kompozičního řešení také v barevném provedení.

Pokud jde o zvolení barev znaku v obecné rovině, existuje v heraldickém tvarosloví pravidlo o nemožnosti pokládání barvy na barvu a kovu na kov.

V klasické komunální heraldice českých zemí hovoříme o šesti základních tinkturách, k nimž posléze přibýly další doplňkové tinktury, kupříkladu tzv. přirozené barvy. Dvě z oněch základních tinktur jsou tzv. kovy - zlatá neboli žlutá a stříbrná neboli bílá, zatímco ostatní - červená, modrá, zelená a černá - patří do kategorie barev.

Je tedy možno volit buď kovový štít (resp. kovové pole štítu) a barevné figury, či opačně barevný štít (resp. barevné pole štítu) a figury kovové. V obou případech je přitom vhodné zachovat co nejmenší možný počet tinktur.

U návrhu znaku pro obec Dušejov lze pak - při zachování popsaného pravidla - uvažovat o následujících barevných kombinacích s těmito významy:

-zelená, modrá, zlatá, stříbrná = vyjádření krajinného rámce obce (lesy, kopce, louky, pole, rybníky, vodní toky a plochy),

-stříbrná, zlatá, červená, modrá = hlavní tinktury znaku želivského kláštera.

Blason neboli popis variant návrhu znaku obce:

Varianta 1:

„V zeleném štítě tři lípy, prostřední vyšší, vyrůstající ze sníženého zúženého obloukového břevna, vše stříbrné.“

Varianta 2:

„Ve štítě děleném modro-červeně stříbrným sníženým zúženým obloukovým břevnem nahoře tři zlaté vyrůstající lípy, prostřední vyšší.“

Varianta 3:

„Ve štítě děleném modro-zeleně sníženým zúženým obloukovým břevnem nahoře tři vyrůstající stromy, lípa mezi smrky, vše stříbrné.“

Varianta 4:

„V zeleném štítě tři zlaté lípy, prostřední vyšší, vyrůstající ze stříbrného sníženého zúženého obloukového břevna nad stříbrným položeným nožem se zlatou rukojetí.“

Varianta 5:

„Ve štítě děleném modro-zeleně sníženým zúženým obloukovým břevnem nahoře tři vyrůstající lípy, prostřední vyšší, dole položený nůž, vše stříbrné.“

Varianta 6:

„Ve štítě děleném modro-červeně stříbrným sníženým zúženým obloukovým břevnem nahoře tři zlaté vyrůstající lípy, prostřední vyšší, dole stříbrný položený nůž se zlatou rukojetí.“

Varianta 7:

„Ve štítě děleném modro-zeleně sníženým zúženým obloukovým břevnem nahoře tři vyrůstající stromy, lípa mezi smrky, dole položený nůž, vše stříbrné.“

Varianta 8:

„V zeleném štítě tři zlaté lípy, prostřední vyšší, vyrůstající ze stříbrného sníženého zúženého obloukového břevna nad zlatým latinským křížem vyrůstajícím z dolního okraje štítu.“

Varianta 9:

„Ve štítě děleném modro-zeleně sníženým zúženým obloukovým břevnem nahoře tři vyrůstající lípy, prostřední vyšší, dole latinský kříž vyrůstající z dolního okraje štítu, vše stříbrné.“

Varianta 10:

„Ve štítě děleném modro-červeně stříbrným sníženým zúženým obloukovým břevnem nahoře tři zlaté vyrůstající lípy, prostřední vyšší, dole stříbrný latinský kříž vyrůstající z dolního okraje štítu.“

Varianta 11:

„Ve štítě děleném modro-zeleně sníženým zúženým obloukovým břevnem nahoře tři vyrůstající stromy, lípa mezi smrky, dole latinský kříž vyrůstající z dolního okraje štítu, vše stříbrné.“

Vlajka obce:

Při tvorbě návrhu obecní vlajky platí, že námět nebo podoba vlajky musí korespondovat s figurálním obsahem či podobou návrhu znaku. Tuto zásadu lze realizovat ve třech základních intencích:

I-Přistoupením k tzv. opakování znaku (ať již k tzv. doslovnému či tzv.částečnému opakování znaku), což znamená, že se v listu vlajky objeví zcela totožné figury ve stejné či obdobné kompozici jako ve znakovém štítu.

II-Zjednodušením znakových figur do geometrické kombinace pruhů s totožnými barvami.

III-Vzhledem ke konkrétnímu případu vyváženou kombinací postupů I. a II..

V případě návrhu vlajky pro obec Dušejov se přitom ukazuje jako adekvátní aplikovat ve všech variantách proporčně modifikované doslovné opakování znaku.

Popis variant návrhu vlajky obce:**Varianta 1:**

„List tvoří tři vodorovné pruhy, zelený, bílý obloukový s vrcholem sahajícím do tří čtvrtin šířky listu a zelený, v poměru 8:1:1. V zeleném pruhu tři bílé vyrůstající lípy, prostřední vyšší. Poměr šířky k délce je 2:3.“

Varianta 2:

„List tvoří tři vodorovné pruhy, modrý, bílý obloukový s vrcholem sahajícím do tří čtvrtin šířky listu a červený, v poměru 8:1:1. V modrém pruhu tři žluté vyrůstající lípy, prostřední vyšší. Poměr šířky k délce je 2:3.“

Varianta 3:

„List tvoří tři vodorovné pruhy, modrý, bílý obloukový s vrcholem sahajícím do tří čtvrtin šířky listu a zelený, v poměru 8:1:1. V modrém pruhu tři bílé vyrůstající stromy, lípa mezi smrky. Poměr šířky k délce je 2:3.“

Varianta 4:

„List tvoří tři vodorovné pruhy, zelený, bílý obloukový s vrcholem sahajícím do třinácti dvacetin šířky listu a zelený, v poměru 7:1:2. V horním pruhu tři žluté vyrůstající lípy, prostřední vyšší. V dolním pruhu bílý položený nůž se žlutou rukojetí. Poměr šířky k délce je 2:3.“

Varianta 5:

„List tvoří tři vodorovné pruhy, modrý, bílý obloukový s vrcholem sahajícím do třinácti dvaceti šířky listu a zelený, v poměru 7:1:2. V modrém pruhu tři bílé vyrůstající lípy, prostřední vyšší. V zeleném pruhu bílý položený nůž. Poměr šířky k délce je 2:3.“

Varianta 6:

„List tvoří tři vodorovné pruhy, modrý, bílý obloukový s vrcholem sahajícím do třinácti dvaceti šířky listu a červený, v poměru 7:1:2. V modrém pruhu tři žluté vyrůstající lípy, prostřední vyšší. V červeném pruhu bílý položený nůž se žlutou rukojetí. Poměr šířky k délce je 2:3.“

Varianta 7:

„List tvoří tři vodorovné pruhy, modrý, bílý obloukový s vrcholem sahajícím do třinácti dvaceti šířky listu a zelený, v poměru 7:1:2. V modrém pruhu tři bílé vyrůstající stromy, lípa mezi smrky. V zeleném pruhu bílý položený nůž. Poměr šířky k délce je 2:3.“

Varianta 8:

„List tvoří tři vodorovné pruhy, zelený, bílý obloukový s vrcholem sahajícím do třinácti dvaceti šířky listu a zelený, v poměru 14:1:5. V horním pruhu tři žluté vyrůstající lípy, prostřední vyšší. V dolním pruhu žlutý latinský kříž vyrůstající z dolního okraje listu. Poměr šířky k délce je 2:3.“

Varianta 9:

„List tvoří tři vodorovné pruhy, modrý, bílý obloukový s vrcholem sahajícím do třinácti dvaceti šířky listu a zelený, v poměru 14:1:5. V modrém pruhu tři bílé vyrůstající lípy, prostřední vyšší. V zeleném pruhu bílý latinský kříž vyrůstající z dolního okraje listu. Poměr šířky k délce je 2:3.“

Varianta 10:

„List tvoří tři vodorovné pruhy, modrý, bílý obloukový s vrcholem sahajícím do třinácti dvaceti šířky listu a červený, v poměru 14:1:5. V modrém pruhu tři žluté vyrůstající lípy, prostřední vyšší. V červeném pruhu bílý latinský kříž vyrůstající z dolního okraje listu. Poměr šířky k délce je 2:3.“

Varianta 11:

„List tvoří tři vodorovné pruhy, modrý, bílý obloukový s vrcholem sahajícím do třinácti dvaceti šířky listu a zelený, v poměru 14:1:5. V modrém pruhu tři bílé vyrůstající stromy, lípa mezi smrky. V zeleném pruhu bílý latinský kříž vyrůstající z dolního okraje listu. Poměr šířky k délce je 2:3.“

Vyjádření k návrhu znaku a vlajky:

K variantám návrhu znaku a vlajky obce je přiloženo vyjádření PhDr. Ivana Štarhy z Moravského zemského archivu v Brně, člena expertní skupiny Podvýboru pro heraldiku a vexilologii Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a garanta správnosti návrhů.

Z tohoto vyjádření vyplývá, že všechny varianty návrhu vycházejí z obecných zásad heraldické a vexilologické tvorby a mohou být tedy předloženy Podvýboru pro heraldiku a vexilologii Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky s žádostí o schválení a doporučení Předsedovi PS P ČR znak a vlajku obci udělit.

PhDr. Ivan Štarha ve svém vyjádření uvádí následující:

„Předložené návrhy znaku a vlajky plně splňují základní heraldické i vexilologické normy. Z hlediska expertní skupiny při podvýboru v poslanecké sněmovně nelze proti jejich udělení očekávat nějaké připomínky.

Předložené návrhy znaku i vlajky vychází především ze znakové pečeti Dušejova, jejíž otisk se zachoval v pražské Eichlerově sbírce a je jím ověřena indikační skica Dušejova. Vhodně jsou jednotlivé podoby základní figury (lípa, případně lípa a smrk) doplněny symboly patrona místního kostela sv. Bartoloměje (nůž, případně i latinský kříž).

Obě tyto základní figury doplňuje symbol Vysočiny - zúžený oblouk nad patou štítu. Českomoravskou vysočinu a zemědělskou krajinu symbolizují i základní navržené barvy znaku – zelená a modrá. Mohu proto pouze konstatovat, že záleží pouze na obecním zastupitelstvu, který z předložených návrhů vybere a požádá o jeho udělení.

Předpokládám, že zastupitelstvem vybraný návrh bude expertní skupinou odborníků při podvýboru pro heraldiku a vexilologii bez připomínek doporučen k udělení.“

Osobní pohled autora upřednostňuje variantu 10 ve znakových tinkturách připomínajících želivský klášter a tedy nejstarší historii obce a s figurou kříže vyjadřující kostel sv. Bartoloměje i historické klášterní panství, nebo případně figurálně jednodušší variantu 2 v totožných znakových tinkturách a bez doplňkové figury kříže.

Záleží ovšem především na zástupcích obce, kterou z předložených variant zvolí. Podmínkou je pouze heraldická a vexilologická správnost, kterou - jak dokládá přiložené vyjádření - splňují všechny předložené varianty návrhu.

Obecné poznámky k zásadám heraldické a vexilologické tvorby:

V současné právní terminologii figuruje jako primární pojem „vlajka“. Ve vexilologické terminologii se pak hovoří o vlajce, nebo o praporu dle způsobu užití. V rámci tohoto textu užíváme právně závazný pojem „vlajka“.

Poměr stran (šířky a délky) listu vlajky je dle metodického pokynu Podvýboru pro heraldiku a vexilologii Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky shodný s poměrem stran státní vlajky České republiky – tj. 2:3.

Na list vlajky nelze položit znakový štít – vlajka musí být svébytným symbolem, nikoliv jen podkladem pro znak.

Pojmy „zlatá“ a „stříbrná“ (tinktura) u znaku nahrazují u vlajky pojmy „žlutá“ a „bílá“ (barva).

V heraldice se pravá a levá strana popisují z pohledu štítonoše. Z pohledu pozorovatele je tedy heraldicky pravá strana vlevo a heraldicky levá strana vpravo.

Neudává-li se v blasonu orientace figury, má se za to, že je orientována doprava.

U heraldických tinktur – to znamená barev a kovů – se neudávají odstíny.

Při konkrétním zobrazení platí obecné pravidlo o vhodnosti tmavších a sytějších odstínů. Odstíny ve výtvarném řešení návrhu symbolů obce proto nejsou zcela závazné a lze je upravovat.

Heraldika počítá s vysokou mírou stylizace zobrazených znakových figur.

Figura by měla být jednoznačně rozpoznatelná, což ovšem neznamená, že má být zobrazena realisticky – může být například proporčně upravená tak, aby co nejvíce vyplňovala prostor znakového štítu, nebo mohou být její jednotlivé komponenty zobrazeny v upravených proporcích v závislosti na celkové kompozici znaku.

Primární je v heraldice blason neboli slovní popis a sekundární kresebná podoba neboli vizualizace blasonu, což znamená, že stejný znak může mít několik výtvarných podob (i současně užívaných).

dne 22.4.2015, Mgr. Jan Tejkal

Přílohy:

1. Výtvarná realizace variant návrhu znaku a vlajky obce
2. Reprodukce archivních a knihovních podkladů
3. Kladné vyjádření člena expertní skupiny Podvýboru pro heraldiku a vexilologii Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky